

הגזע הפריזי כספק בשר

עם אמותיהם). אנשי מדע מפורסמים, ובייחוד ד"ר ג'והן האמונד, הביעו את הסברה שאפשר לעצב את החזות הסופית של שורי המרבק על ידי תזונה מתוכננת. התכנית שהוצעה לגידול ופיטום העגלים הפריזיים נראתה כמתקבלת על הדעת וגבר הביטחון שגם הגזע הפריזי יוכל לספק בשר שלא יפול באיכותו מזה של הגזעים האחרים. בחוות בארפלי, ששימשה למטרת מבחן צאצאי פרים פריזיים, הוחלט לערוך ניסויי פירטום בעגלים שיוולדו לבנות הפרים הנבחרים. הניסויים הוכתרו בהצלחה מלאה והשוורים המפוטמים שהוצאו לשוק הבשר בגיל של 18 חודש סיפקו בשר מאיכות מצויינת, ואף הביאו ריווח נאה. אולם רבים מבין הפטמים לא נשתכנעו במידה מספקת מהניסוי הזה והם המשיכו להעדיף את צאצאי גזעי הבשר, או את בני הכלאיים של הגזעים האלה, שניכרו בהם סימנים חיצוניים של גזעי הבשר המובהקים והמוכרים. היה צורך איפוא לערוך ניסויי-השוואה בין שוורים פריזיים טהורים לבין צאצאי גזעי בשר ובני כל-איים. עם גמר ניסויים אלה נוכחו שגם הפעם לא הכזיבו השוורים הפריזיים, והם עלו על כל השאר בקצב הוספת המשקל בשלבי הגיל השנים, ולאחר השחיטה נתברר שהם היו עדיפים יותר גם בתפוקת הבשר.

העגלים הפריזיים, הנשלחים לשחיטה בגיל של 18 חודש, הולמים את תנאי ייצור הבשר לפי השיטה החדשה מכמה וכמה בחינות. כאמור, העונה העיקרית לשגר זה הוא הסתיו; הם ניקנים ממשקי החלב במחיר זול וגומלים אותם מהחלב בגיל של 5 שבועות; במשך חורף ראשון לחייהם, עד לאביב, הם מקבלים לכל היותר 2 ק"ג מזון מרוכז ליום; באביב מוציאים אותם למרעה. עד לעונת המרעה עולה כל המזון של העגל כ-20 לי"ש (מן הראוי להעיר כאן שעד היום מצויים פטמים שמשלמים 20 לי"ש עבור עגל מיד לאחר היוולדו, אם הוא נושא בגופו סימנים של גזעי הבשר — כלומר — עבור הסימנים החיצוניים של הרפורד, אנגוס או שורטהורן).

במשך הקיץ מוחזקים העגלים הפריזיים הנ"ל

בשנים האחרונות חל שינוי בטעמם של צרי-כני הבשר: נתח הבשר הגדול והשמן, שהיה מקובל לפני מלחמת העולם האחרונה — סר חינו, ועקרות הבית מבקשות בימינו באיטליה נתח-בשר קטנים יותר, ללא שומן. יצרני הבשר וכן הפטמים המסחריים מחוייבים היו איפוא לשנות באופן יסודי את שיטות הייצור שלהם. כיום מבור קשים בשוק הקצבים בני-בקר צעירים שמשקלם החי בגיל של 18—20 חודש נע סביב 500 ק"ג. בעקב זה, מוחש ה"מחזור" של הבהמות, והכמור יות הנוספות של בקר לשוק הבשר צריך היה לבקש בעדרי הבקר לחלב, כיוון שעדרי הבקר מגזעי הבשר לא היה בכוחם לספק את מלוא הדרישה לשוורים מהסוג הנ"ל. השינוי הזה בשיטת ייצור הבשר פתח אפשרויות יוצאות מגדר הרגיל לגזע הפריזי, ותכונות העלאת הבשר המצויינות של גזע זה מנוצלות בימינו במלואן.

לפי מפקד שנערך באנגליה ב-1953 יצא שלמעלה מ-40% של הבקר שבמדינה הוא מה-גזע השחור-לבן, וכיום — ודאי שחלקו בעדר הארצי רב יותר.

לפני מלחמת העולם האחרונה סיפקו החקלאים שבאזורי ההרים את בני-הבקר למרבקים של הפטמים שבאזורי השפלה. באזורים ההרריים הוחזקו גזעי-בשר בעיקר. אולם במשך המלחמה גבר והתפשט ייצור החלב גם באזורים אלה, והמקור לבני-בקר למרבקים צומצם בשיעור ניכר. לא היה איפוא מוצא אחר אלא להיזקק למקור העשיר של בני בקר מהגזע הפריזי. עד לשינוי בייצור הבשר היו נמכרים כ-1½ מיליון עגלים, ילודי הסתיו, לשחיטה בגיל של שבוע. בדרך כלל היתה איכות העגלים טובה למדי, ביחוד של אלה שנולדו לפרות אשר נהנו ממרעה טוב בשלהי הקיץ.

משהחלו להתעניין בעגלים הפריזיים הרכים כמקור לייצור בשר, היה הכרח לנקוט בשיטת פיטום שהיא שונה מזו שהיתה מקובלת לגבי עגלים מבוגרים יותר, שהיו מגיעים בעבר למרבקים מאזורי ההרים (עגלים שינקו ורעו ביחד

המפטם יכול לטפל בעדר גדול יותר של עגלי מרבק, שיסתפקו בשטחי מרעה מצומצמים יותר; בשטחים שיתפנו יגדלו תבואות.

מנתונים מדויקים על משקל הבהמות המפורטות (לאחר השחיטה) למדו לדעת שהגדלות של השוורים הפריזיים בגיל של 18 חודש שקלו ממוצע 50 ק"ג יותר לעומת אלו של בני הכלאיים (מגזעי בשר), ותפוקת הבשר מהאנקול (באיטליז) היתה כ-25 ק"ג גבוהה יותר. ואין כלל לזלזל ביתרון זה, בזכרנו שמחיר קילו בשר באיטליז נע בין 5/6 שילינג ל-6/3 שילינג.

בבדיקת איכות הגדלות (על האנקול) נוכחו שבבשר מהבקר הפריזי פחת בשיעור ניכר החלב (השומן) חסר-התועלת שמצטבר כרגיל על הכל-יות ולאורך צינור העיכול, וכן אין מוצאים על גווניהם של השוורים הפריזיים שכבה חיצונית כה נכבדה של גלדי שומן שהוא כה שכיח בגווניהם של בני-הכלאיים מגזעי הבשר.

אם כי מצאו שבדירוג איכות הבשר מתגלה שאחד לכל תשעה שוורים מפוטמים פריזיים אינו מצטיין באיכות של שוורים מגזעי הבשר, הרי היתרון בתפוקת הבשר (25 ק"ג בממוצע לשור) מפצה במידה גדושה על ההפסד באיכות; וכן אין להתעלם בשעת סיכום התוצאות הכלכליות גם מההפרש שבמחיר העגל הרך, שהוא, כאמור, לטובת העגלים הפריזיים.

בסיכום הדברים אפשר לומר שהניסויים בבארבלי הוכיחו באופן ברור למדי שהגזע הפריזי זי יכול לספק בשר ממין משובח, בהתאם לטעמו של הצרכן בימינו אלה. כל מיני הכלאות של הפריזי בפרים מגזעי הבשר לשם ייצור בשר אינן מעניקות כל יתרונות שהם, וברוב המקרים מביא הדבר להפחתת המשקל של השור המפוטם. על סגולותיו של הגזע הפריזי לייצר חלב בצורה יעילה — ידוע לכולם, אולם טרם חדרו ההכרה וההערכה לגבי סגולות ייצור הבשר, הטבועות בגזע זה.

פ. י. ביצ'אן

(תומצת מ"הולסטיין-פריזיאן גזרנאל", ינואר 1959)

במרעה, ללא תוספת כל מזון שהוא, לפי המכסה של 4 עגלים לאקר (עגל לדונם). מקפידים על ביצוע רעיית-פסים, באמצעות גדרות מחושמר לות. הניצול של צמחיית המרעה הצעירה ע"י העגלים הוא גבוה למדי, כיוון שהעגלים בגילם הרך הזה עולים בדרך כלל בשיעור ניכר על שוורים בני 2—3 שנים בכושר הניצול של מזון נות; ומתצפיות שונות נוכחו שעגלים פריזיים בגיל של 6 חודשים, שניזונו כראוי עד ליציאתם למרעה, הינם בהמות רעי יעילות למדי. עם גמר עונת המרעה (בסתיו) מכונסים עגלים אלה בסככות ומזינים אותם עד סוף דצמבר במספוא גס ותוספות מינימאליות של מזון מרוכז. ההזנה בשלב זה מאוזנת כדי לאפשר לעגלים תוספת משקל יומית בגבולות 675—800 גרם. מתחילת ינואר פותחים בפיטום אינטנסיבי, תוך כוונה לסיים מהר ככל האפשר את ההתפתחות הרצויה, בטרם יתחדש דחף הגדילה (באביב), שהוא כה אופייני לגבי הגזע הפריזי.

בטרם פותחה הטכניקה של השימוש בהור-מונים בשלב האחרון של הפיטום, היו מוציאים את העגלים לשוק הבשר בגיל של 18—19 חודש, כשמשקלם היה מגיע ל-500—625 ק"ג; עונת מכירתם היתה איפוא במארס—אפריל. מנת המר-זון המרוכז המאקסימאלית בשבועות האחרונים של הפיטום היתה עולה עד ל-3 ק"ג בקירוב.

משהוחל השימוש בהורמונים, נתקצרה תקופת הפיטום, כיוון שתוספת המשקל הושבחה והוחשה בשיעור של 25—30%, וממילא גם הושג חיסכון בהוצאות כדי 5—6 ל"ש לכל ראש. מובן מאליו שהשיטה הזו של פיטום, כלומר — ייצור בשר משובח בזמן קצר, מחייבת הוצאות מיר-ודות למזון מרוכז בסוף תקופת הפיטום (שלב ה"פיניש"), אולם הוצאות אלה משתלמות יפה, כיוון שאת העגלים האלה אפשר להוציא השוקה מוקדם יותר ולהשיג עבורם מחירים גבוהים יר-תר; הריאות הנקי על כל שור כזה מגיע אז ל-25 ל"ש, ויתרון נוסף בשיטה זו, שאין צורך לשלוח את העגלים לעונת רעייה נוספת; המשק